

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
БОШ ПРОКУРАТУРАСИ АКАДЕМИЯСИ**

«ТАСДИҚЛАЙМАН»

Ўзбекистон Республикаси
Бош прокуратураси
Академияси бойниги

Е.В. Коленко

« »

2021 й.

«МАЪҚУЛЛАНДИ»

Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси
хузуридаги ОАК раиси

Vazirlar A.T.Yosupov

« »

2021 й.

“Давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштириш, қонун устуворлиги, иқтисодиётни ривожлантириш ва либераллаштириш ҳамда ижтимоий ривожланишнинг илмий асослари ва амалий йўналишлари”
фанидан маҳсус имтиҳон

ДАСТУРИ

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси
Академияси Кенгашининг 2021 йил «15» апрелдаги
5-сонли қарори билан тасдиқланган

ТОШКЕНТ – 2021

Ижтимоий-гуманитар фанлари соҳаларида илмий унвонларга талабгорлар учун “Давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштириш, қонун устуворлиги, иқтисодиётни ривожлантириш ва либераллаштириш ҳамда ижтимоий ривожланишнинг илмий асослари ва амалий йўналишлари” фанидан маҳсус

ИМТИҲОН ДАСТУРИ

Имтиҳоннинг мақсад ва вазифалари

Ўзбекистон мустақилликка эришганидан сўнг иқтисодий, ижтимоий-сиёсий, мафкуравий-маънавий соҳаларда тараққиёт ва янгиланишнинг ўзига хос ҳамда ўзига мос йўлини танлади. Мамлакатимиз ўтган қисқа вақт мобайнида улкан ютуқларга эришди. Ватанимизда соғлом, осойишта ижтимоий муҳит, сиёсий барқарорлик вужудга келиб, фуқароларга ўз қобилият ва истеъдодларини намоён қилиш, яратиш, бунёдкорлик билан шугулланиш учун кенг имкониятлар яратилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг асрлари, нутқ ва маъruzаларида ижтимоий-иктисодий, маданий-маърифий жараёнларда амалга оширилаётган ислоҳотлар, уларни ҳаётга татбиқ этишдаги муаммо ва ечимлар ҳамда турфа қарашлар ўз ифодасини топмоқда. Шунингдек, Президентимиз Ш.М.Мирзиёевнинг ушбу асар, нутқ ва маъruzаларда ижтимоий фанларнинг асосий назарий йўналишлари, жамиятни янгилашга бўлган қарашлар тўлиқ ўз аксини топган. Шу боис, бу манбаларни пухта билиш, уларда ёритилган ғоя ва масалалар моҳиятини англаб етиш ҳар бир илмий соҳада шугулланаётган олим ва тадқиқотчilar учун жуда муҳим.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг асрлари, нутқ ва маъruzаларини ўрганиш жамиятда юз бераётган ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий жараёнларни тизимли таҳлил килишга, муаммоларни ҳар томонлама идрок этишга ёрдам беради. Ушбу йўналишни ташкил этишдан мақсад илмий унвонга давогар – бўлажак профессорлар, доцентларнинг фикрлаш қобилияти, мустақиллик мафкурасини идрок эта олиш даражаси, ижтимоий-иктисодий, сиёсий, гоявий-мафкуравий жараёнлар бўйича назарий тайёргарлиги, юксак маънавияти ва маърифатлилигини баҳолашдан иборат.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича ҳаракатлар стратегиясини, давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштириш, қонун устуворлиги, иқтисодиётни ривожлантириш ва либераллаштириш ҳамда ижтимоий ривожланишнинг илмий асослари ва амалий йўналишларини ўрганиш жамиятда юз бераётган ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий жараёнларни тизимли таҳлил килишга, муаммоларни ҳар томонлама идрок этишга ёрдам беради. Ушбу йўналишни ташкил этишдан мақсад – ижтимоий-гуманитар фанлари соҳаларида илмий унвонларга талабгорларнинг фикрлаш қобилияти, мустақиллик мафкурасини идрок эта олиш даражаси, ижтимоий-иктисодий, сиёсий, гоявий-

мафкуравийжараёнлар бўйича назарий тайёргарлиги, юксак маънавияти ва маърифатлилигини баҳолашдан иборат.

Ижтимоий-гуманитар фанлари соҳаларида илмий унвонларга талабгорлар учун “Давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштириш, қонун устуворлиги, иқтисодиётни ривожлантириш ва либераллаштириш ҳамда ижтимоий ривожланишнинг илмий асослари ва амалий йўналишлари” фанидан маҳсус имтиҳон дастури қуидаги бўлимларни ўз ичига олади:

1. Илмий тадқиқот ишининг долзарблиги ва илмий асосланганлиги ҳамда Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегиясида белгиланган устувор йўналишларга мослиги.

2. Илмий тақдиқот ишида Ўзбекистон Республикаси Президенти асарлари, нутқ ҳамда маъruzаларида илгари сурилган масалалар ва назарий қарашларининг ўрни.

3. Давлат ва жамият қурилишини такомиллаштиришнинг устувор йўналишлари.

4. Қонун устуворлигини таъминлаш ва суд-хуқуқ тизимини янада ислоҳ қилишнинг устувор йўналишлари.

5. Иқтисодиётни янада ривожлантириш ва либераллаштиришнинг устувор йўналишлари.

6. Ижтимоий соҳани ривожлантиришнинг устувор йўналишлари.

7. Хавфсизлик, миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенгликни таъминлаш, чукур ўйланган, ўзаро манфаатли ва амалий ташқи сиёsat соҳасидаги устувор йўналишлар.

I-БЎЛИМ

ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТ ИШИННИНГ ДОЛЗАРБЛИГИ ВА ИЛМИЙ АСОСЛАНГАНЛИГИ ДАРАЖАСИ ҲАМДА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИ ЯНАДА РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ҲАРАКАТЛАР СТРАТЕГИЯСИДА БЕЛГИЛАНГАН УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРГА МОСЛИГИ

Илмий тадқиқот мавзусининг танланганлиги зарурияти ва амалиёт билан боғлиқлиги. Мавзунинг долзарблиги ва унинг илмий асослантирилганлиги. Илмий тадқиқот ишининг олий таълим муассасасининг устувор тадқиқотлар режасига мувофиқлиги. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича ҳаракатлар стратегияси ва бошқа муҳим стратегик йўналишларга багишланган дастуруламал хужжатларга bogланганлиги.

Муаммонинг ўрганилганлик даражасининг ёритилиши ҳолати ва унинг мамлакатимизда амалга оширилган ислоҳотлар билан боғланиши.

Тадқиқот мақсади ва вазифаларининг баён этилиши, унинг республикани ривожлантиришнинг стратегик йўналишлари билан мослиги. Тадқиқот мақсадига эришиш учун қўйилган вазифаларнинг долзарблиги, республикани истиқболда ривожлантириш бўйича қабул қилинган дастурларда белгиланган масалаларни қамраб олганлиги.

Тадқиқотнинг обьекти ва предметининг асослантирилганлиги, бунда тадқиқотнинг методологик асосини ташкил этувчи бозор иқтисодиёти қонуниятларининг акс эттирилиши, демократик ҳуқуқий давлатда ижтимоий-ҳуқуқий ҳодисаларни билишнинг фалсафий, назарий-ҳуқуқий усулларининг қўлланиши.

Биринчи Президентимиз И.Каримовнинг асарлари, Президентимиз Ш.Мирзиёевнинг турли анжуманларда сўзлаган нутқларида ифодасини топган бозор иқтисодиётини шакллантириш, жамият ҳаётини эркинлаштириш, инсон ҳуқуқлари бўйича концепцияларнинг муҳим услубий асос сифатида кўрсатилиши.

Тадқиқотнинг манбаси, ўрганилган адабиётлар ва материалларнинг ҳажми, уларнинг қўлланилиши ҳолати, амалиёт учун аниқ фойдали эканлиги, унда Биринчи Президентимиз И.Каримовнинг асарларида ва Президентимиз Ш.Мирзиёев асар, нутқ ҳамда маъruzalariда илгари сурилган гояларнинг тадқиқ этилиши.

Тадқиқот илмий янгилигининг фарази. Илмий тадқиқот натижасида олинадиган илмий янгиликнинг баён этилиши. Илмий янгиликнинг бошқа илмий жамоатчилик томонидан муқаддам баён қилинган илмий мулоҳазалардан фарқи. Ҳимояга илгари сурилаётган илмий фикрлар, ҳолатлар ва тавсияларнинг баёни. Тадқиқотнинг назарий ва амалий аҳамиятининг Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг асар, нутқ ва маъruzalariда илгари сурилган гоялар билан bogланганлиги.

Тадқиқот натижалари, ундаги ҳолатларнинг тадқиқотчи томонидан эълон қилинган илмий мақолалар ва тезисларда баён этилганлиги, диссертация материалларидан таълим муассасалари доирасида ўтказилган илмий ва амалий машгулотлар ҳамда тадбирларда фойдаланилганлиги.

Тадқиқотчининг замонавий дунёқарашга асосланган нутқининг илмийлиги, мулоҳаза ва фикрларнинг мантиқийлиги, илмий мунозарага кириша олиш қобилияти.

Тадқиқот натижаларининг синовдан ўтганлиги. Тадқиқот натижаларининг эълон қилинганлиги. Диссертациянинг таркибий тузилиши.

Тадқиқотчи нутқининг илмийлиги, мулоҳаза ва фикрларнинг мантиқийлиги, илмий мунозарага кириша олиш қобилияти.

II-БЎЛИМ

ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТ ИШИДА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ АСАРЛАРИ, НУТҚ ҲАМДА МАЪРУЗАЛАРИДА ИЛГАРИ СУРИЛГАН МАСАЛАЛАР ВА НАЗАРИЙ ҚАРАШЛАРИНИНГ ЎРНИ.

Илмий тадқиқот ишида Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримов асарлари ва Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев асарлари, нутқ ҳамда маърузаларидан фойдаланиш учун танланган услуб.

Илмий тадқиқот ишида Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислом Каримов ва Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев назарий қаравшларининг асос қилиб олиниш зарурияти. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёвнинг Ҳукумат мажлиси ва бошқа турли тадбир ва анжуманларда сўзлаган нутқларида қўйилган концептуал фикрлар ва муаммоларнинг тадқиқот услубий асоси сифатида олинганлиги.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев томонидан тасдиқланган Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегиясида белгиланган устувор йўналишлар ва уни амалга ошириш бўйича Президентимиз Ш.Мирзиёев назарий қаравшларининг илмий тадқиқот ишида назарий асос сифатида олинганлиги даражаси.

Ҳуқуқий давлат назарияси ва амалиёти. Глобаллашув шароитида ҳозирги замон давлатининг ривожланиш тенденциялари. Давлат бошқарувини номарказлаштириш ва унинг асосий йўналишлари. “Халқ давлат идораларига эмас, балки давлат идоралари халқимизга хизмат қилиши керак” деган гоя – давлат органлари фаолиятининг мазмунини ташкил этиши.

“Кучли давлатдан – кучли фуқаролик жамияги сари” гоясининг сиёсий қурилиш дастури ва уни жорий этиш муаммолари.

Мустақилликнинг эълон қилиниши ва унинг дастлабки босқичида юзага келган ижтимоий-сиёсий аҳвол, республикадаги ижтимоий-иктисодий, сиёсий, маънавий-маърифий ишларнинг илмий-назарий шарҳи.

Ўзбекистоннинг бозор муносабатларига илмий-назарий ўтиш зарурлигининг илмий асосланишининг тадқиқот ишида акс эттирилиши. Ўзбекистонда демократик тараққиёт йўлини танлашда республиканинг ўзига хос хусусиятлари, халқ анъаналари ва миллий урф-одатлар, турмуш тарзининг ҳисобга олинганлиги. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислом Каримов асарлари ва Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев асарлари, нутқ ҳамда маърузаларидан адолатли, демократик ҳуқуқий давлат қуриш асосий тамойилларининг илгари суримилиши. Республикада янги ижтимоий тузумга ўтишнинг пухта ўйланган стратегиясининг ишлаб чиқилиши. Ўзбекистонда демократик давлат қуриш стратегиясининг миллий давлатчилик, иктисодиёт ва маънавиятни юксалтиришига қаратилганлиги.

Бозор муносабатларига ўтишнинг “Ўзбек модели”нинг ишлаб чиқилиши ва унинг илмий асосланиши. Мамлакатда аҳоли даромадлари ва турмуш сифатини янада кўтариш, таълим ва согликни сақлаш соҳаларини жадал ривожлантириш.

Юқори технологияларга асосланган ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва ривожлантириш йўналишлари, илм-фан ва иқтисодиётни узвий боғлаш.

Тадрижий тараққиёт назарияси ва унинг бир тузумдан иккинчи тузумга ўтишда мақбул йўл эканлиги. Эскилик билан янгилик орасидаги зиддиятлар, тафовутлар ва уларни бартараф этиш омиллари. “Ким эдигу ким бўлдик?” шиорининг ўзига хос хусусиятлари. Мустақиллик ва миллий тараққиёт. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг “Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини бирга қурамиз”, “Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва ҳалқ фаровонлигининг гарови”, “Адолат – қонун устувор-лигига”, “Инсон манфаати ҳар нарсадан улуг” концепцияси ва 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегияси ҳамда 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республика-сини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини “Ёшлирни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили”да амалга оширишга оид давлат дастурида илгари сурилаётган гояларнинг аҳамияти.

Миллий тараққиёт ва умумбашарий ҳамкорлик уйғунлиги. Зиддиятларни муроса асосида ҳал этиш назарияси. Жамиятда манфаатлар ва ўзаро боғлиқлик тенденцияси. Ислоҳотларнинг босқичма-босқич амалга оширилаётгани ва унинг ижобий натижалари. «Ижтимоий табақалашув ва миллий ҳамжиҳатлик», «миллий манфаатлар» тушунчалари. Аҳоли таркибида ўртаҳол табақа улущининг ортиб бориши ва унинг ислоҳотларни жадаллаштиришда аҳамияти. Собиқ тоталитар мафкуранинг зарарли оқибатлари. Плюрализм, фикрлар хилмачиллиги, шахс эркинлиги ва демократия тамойиллари.

Ижтимоий зиддиятларни тинч йўл билан ҳал қилиш назарияси. Тафаккурдаги эврилиш ва ўзгаришлар. Мулкдорлик рухиятини тиклаш ва янгидан шакллантириш, кишиларда ишбилармонлик, тадбиркорлик қобилиятини шакллантириш. “Соглом она ва бола”, “Ҳалқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари”, “Кексалар жамият таянчи” концепциясининг мазмун-моҳияти. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг “Ҳалқ бой бўлса, давлат бой бўлади” фоясининг амалиётга татбиқ этилиш жараёни.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 2017 йил 19 сентябрдаги 72-сессиясидаги нутқида Марказий Осиё минтакасида мутлақо янги сиёсий муҳит яратишга қаратилган ташаббуслари.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Инсон ҳукуқлари бўйича кенгашининг 2021 йил 22 февралдаги 46-сессиясидаги нутқида илгари сурилган таклифлари.

Тадқиқот ишида ишлаб чиқилган илмий прогнозларнинг Ўзбекистоннинг иқтисодий ва ижтимоий ривожлантиришнинг ўрта ва узоқ муддатли истиқболга қаратилган энг муҳим вазифалари ҳамда устувор йўналишларига боғлиқлиги.

III-БҮЛІМ

ДАВЛАТ ВА ЖАМИЯТ ҚУРИЛИШИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ УСТУВОР ЙҰНАЛИШЛАРИ

Ўзбекистон — суверен давлат

Ўзбекистонда янги давлатчилик, давлат ва халқ ҳокимиятининг қарор топиши. Ҳокимиятнинг қонун чиқарувчи ҳокимият, ижро ҳокимияти ва суд ҳокимиятига бўлиниши.

Мамлакатимиз ҳудудида давлатчилик анъанасининг қадимилиги, қадимий анъаналарнинг ҳозирги кўриниши. Конституция — истиқлолнинг буюк ҳужжати, қонунчилигимиз асоси, янги давлат ва фуқаролик жамиятининг ҳуқуқий асоси. Ўзбекистон Республикаси Конституциясида инсон ҳуқуqlари ва эркинликларининг кафолатланиши. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг сиёсий ва маънавий-маърифий аҳамияти.

Демократия шартлари: барча фуқароларнинг қонун олдида тенглиги, ҳар бир киши ҳақ-хуқуқининг ҳимоя қилиниши, миллий, диний, жинсий мансубликдан қатъи назар, ўзаро тенглик ва тотувликнинг таъминланиши. Собиқ яккаҳокимликка асосланган мафкура ва эскича қарашлардан воз кечиш. Мустақил давлатда фикрлар хилма-хиллигини жамиятнинг одатий таомилига айлантириш. Ўтиш даврида давлатнинг барча соҳалардаги ислоҳотчилик роли.

Ўзбекистонда демократик жамият ривожланиши жараённда сайлов ва референдум институтларининг ўрни, қонун чиқарувчи ҳокимият

«Сайлов» ва «референдум» тушунчалари. Сайлов ва референдум институтларининг ҳуқуқий асослари. Дунёдаги сайлов, референдум ўтказиш тартиби: муаммо ва ютуқлар. Демократик жамиятда сайловлар. Ўзбекистонда сайлов тизими ва унинг ўзига хос хусусиятлари. Сиёсий партиянинг «ваколатли вакили». Кузатувчи мақоми.

Сайлов тизими субъектлари. Референдум. Давлат ҳокимияти вакиллик органларини сайлаш тартиби.

Қонун чиқарувчи ҳокимият тушунчаси. Қонун ишлаб чиқариш жараёни. Қонун қабул қилиш тартиби. Олий Мажлис ваколатлари. Қонунчилик палатаси, Сенат кўмиталяри фаолиятининг ҳуқуқий асослари.

«Демократия – бу сайлов, сайлов – бу демократиядир» шиорининг аҳамияти. Муқобил сайловлар – фуқаролик жамияти тараққиётининг муҳим омили. Халқ ҳокимиятчилигини мустаҳкамлашда референдум ва сайлов тизимининг ўрни.

Сайлов ва референдум ўтказиш тартибининг ҳозирги даврдаги долзарб муаммолари. Сайловолди ташвиқоти. Муддатидан олдин овоз бериш.

Референдум – халқ иродасининг олий ифодаси.

Ижро ҳокимиияти

Ижро ҳокимиияти тушунчаси. Ижро ҳокимиияти таркиби. Бош вазир лавозимига номзодни кўриб чиқиш ва тайинлаш тартиби. Бош вазирнинг ҳукуқий мақоми. Бош вазирга нисбатан Ишончсизлик вотуми ва унинг ҳукуқий оқибатлари. Вазирлар Маҳкамасини ташкил этиш тартиби ва унинг таркиби. Вазирлар Маҳкамаси ваколатлари. Президент ва ижро ҳокимиияти. Парламент ва ижро ҳокимиияти. Маҳаллий давлат ижроия органлари ва уларнинг ваколатлари. Ҳокимларни тайинлаш тартиби. Ҳоким – маҳаллий ижроия ва вакиллик органлари бошлиги. Давлат бошқарувини янада демократлаштиришнинг муҳим йўналиши сифатида номарказлаштириш. Жамиятни янгилаш шароитида ҳокимлар ваколатларининг кенгайиши ва худуднинг иқтисодий-ижтимоий ривожланиши учун ҳокимларнинг масъулиятининг оширилиши.

Жамиятни демократлаштириш, ижтимоий адолат – барқарорлик таянчи

Демократиянинг мазмун-моҳияти, демократияга зид бошқарув идора шакллари ва услубларининг барҳам топиши. Демократиянинг шартлари ва мезонлари. Демократик қадрият ва демократик тамойиллар. Демократик ҳалқаро муносабатлар ва дунё тараққиёти. Демократия хусусиятлари: умумбашарийлик, минтақавийлик ва миллийлик. Демократия ва фуқаролик жамиятининг шаклланиш маданияти, алоҳида хусусиятлари ва ўзаро уйгунилиги.

Фуқароларнинг ижтимоий ва сиёсий фаоллигини ошириш муаммоси. Ҳокимият ва фуқаро: ўзаро муносабатларнинг ҳукуқий ва маънавий асослари. Ислоҳот субъектларининг фаоллашуви билан боғлиқ муаммолар.

Ижтимоий адолат тамоили. Ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантириш ва умумдавлат барқарорлигининг яхлит жараён эканлиги.

“Ижтимоий шериклик”, “Жамоатчилик назорати” тушунчаларининг моҳияти ва аҳамияти.

“Фуқаролик жамияти”нинг таърифи, моҳияти. Фуқаролик жамиятига оид қарашлар. Ўзбекистонда фуқаролик жамияти шаклланишининг ўзига хос хусусиятлари. Мустақиллик даврида жамият тизимидағи институционал ўзгаришлар. Фуқаролик жамиятининг асосий белги ва мезонлари, функция ҳамда тамойиллари. Фуқаролик жамияти институтлари ва уларнинг ўзига хос хусусиятлари. Фуқаролик жамиятини шакллантириш ва ривожлантиришда давлатнинг бош ислоҳотчилик роли. Сиёсий партиялар фаолиятини эркинлаштириш соҳасидаги ислоҳотлар. Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш жараёнлари.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 25 йиллигига багишланган тантанали маросимдаги “Конституция – эркин ва фаровон ҳаётимиз, мамлакатимизни янада тарақкий эттиришнинг мустаҳкам

пойдеворидир” номли маърузаси ва Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2020 йил 29 декабрь куни Олий Мажлисга тақдим этган Мурожаатномасининг мазмун-моҳияти.

Демократия, ижтимоий адолат ва фуқаролик жамияти

«Демократия» ва «ижтимоий адолат» тушунчаларининг ўзаро уйгунилиги. «Ўзбекистон — демократик ва ижтимоий адолатли жамият» тезисининг моҳияти. Ўзбекистонда барпо этилаётган адолатли жамият асослари: ижтимоий ҳимоя, давлатнинг кучли ислоҳотчилик сиёсати. Марказий давлат органлари вазифаларининг маҳаллий ҳокимият ва ўзини ўзи бошқариш органларига босқичма-босқич ўтиши.

«Халқ давлат ҳокимиятининг бирдан-бир манбаидир» тезисининг изчил амалга оширилиши. Ҳар бир фуқаро эркининг ва эркин яшаш хукуқининг давлат томонидан кафолатланиши; инсон ва жамият фаровонлиги, давлат бош ислоҳотчи ва жамиятнинг уюштирувчи, ташкил этувчи органи эканлиги. «Халқ ҳам бевосита, ҳам ўз вакиллари орқали давлат ҳокимиятини амалга оширишда тўлиқ имкониятга эга» гоясининг сиёсий мазмуни. “Халқ давлат идораларига эмас, балки давлат идоралари халқимизга хизмат қилиши керак” деган гоянинг аҳамияти.

Мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурлари ижросига оид парламент назорати. Парламент назоратининг асосий шакллари: парламент сўрови, парламент эшитуви, депутат сўрови.

Демократия ва ҳокимият тақсимоти. «Сиёсий партия» тушунчаси. Сиёсий партияларнинг ташкил топиши. Сиёсий партиялар фаолиятининг хукуқий асослари. Сиёсий партиялар фаолиятини молиявий таъминлаш масалалари. Сиёсий партиялар матбуоти. Сайлов тизимида сиёсий партияларнинг ўрни. Ўзбекистонда кўппартиявийлик тизимининг жорий этилиши. Халқ ҳокимиятчилиги қарор топишида сиёсий партияларнинг аҳамияти.

Давлат бошқарувини янгилаш ва демократлаштириш ҳамда мамлакатни модернизация қилишда сиёсий партияларнинг ролини кучайтириш. Сиёсий партиялар ва жамият тизимлари. Сиёсий партиялар мафкураси.

Сиёсий партияларнинг фракциялари. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасига сайловларда энг кўп ёки тенг миқдордаги депутатлик ўрнини қўлга киритган сиёсий партия. “Экоҳаракат”. Жамоатчилик назорати. Сиёсий мухолифат. Электорат.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 28 декабрдаги “Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари билан ишлаш тизимини тубдан такомиллаштиришга доир чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармонига мувофиқ очилган “Президентнинг халқ қабулхоналари” фаолиятини самарали ташкил этиш, қабулхоналарга келиб тушаётган мурожаатлар билан ишлашда замонавий услубларни жорий этилиши.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Аҳолига давлат хизматлари кўрсатишнинг миллий тизимини тубдан ислоҳ қилиш чора-тадбирлари

тўғрисида”ги 2017 йил 2 декабрдаги Фармонини ва “Фуқаролар эмас, хужжатлар харакатланади” деган гоянинг аҳоли турмуш фаровонлигини оширишдаги аҳамияти.

Ўзбекистонда нодавлат нотижорат ташкилотлари ва уларнинг фуқаролик жамиятини бошқаришдаги иштироки

«Нодавлат», «нотижорат», «жамоат бирлашмалари» тушунчалари. «Учинчи сектор». Жамоат бирлашмалари аҳолининг турли қатламлари манфаатларини ифода этувчи, давлат ва халқ ўртасидаги асосий бўғин сифатида.

Нодавлат нотижорат ташкилотлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг жамиятни демократлаштиришдаги роли. «Кучли давлатдан – кучли жамият сари» концепциясининг изчил амалга оширилаётгани. Фуқаролик жамиятининг ижтимоий-иктисодий, маданий-маънавий асослари.

Жамоат бирлашмаларининг функциялари ва хусусиятлари.

Ўзбекистан Республикасининг Конституцияси ва қонунларида нодавлат нотижорат ташкилотлар фаолиятининг хукукий асослари яратилиши. Ўзбекистонда нодавлат нотижорат ташкилотлари, жамоат бирлашмалари фаолияти. «Нодавлат нотижорат ташкилотлар тўғрисида»ги қонун.

Ўзбекистондаги жамоат бирлашмалари: касаба уюшмалари, хотин-қизлар, фахрийлар ва ижодий уюшмалар, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати ҳамда уларнинг фаолияти. Миллий-маданий марказлар, диний конфессиялар.

Ўзбекистан Республикаси Биринчи Президенти Ислом Каримов ва Ўзбекистан Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёвнинг Ўзбекистонда хукукий демократик давлат ва фуқаролик жамиятини қуриш жараёнида нодавлат нотижорат ташкилотларининг ўрни ва аҳамияти ҳақидаги фикрлари. Нодавлат нотижорат ташкилотлари фаолияда ижтимоий шерикликнинг аҳамияти.

Ўзбекистонда фуқаролик жамиятини ривожлантиришда фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг ўрни

Жамият шаклланишида фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг ўрни.

Мамлакатимизда маҳаллий ўзини ўзи бошқаришнинг шакллари, уларнинг демократик жамият қуришдаги роли. Биринчи Президентимиз Ислом Каримовнинг «Маҳалла – демократия мактаби» эканлиги тўғрисидаги фикрлари.

Мустақиллик йилларида Ўзбекистонда демократик тамойиллар асосидаги ўзини ўзи бошқариш тизимининг тикланиши. Фуқароларни демократик қарорлар қабул қилишда иштирокини таъминлаш ва аҳолини ижтимоий ҳимоя қилишда маҳалланинг ўрни.

Маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органларининг ташкил этилиши, бошқариш усули, маҳаллани ривожлантириш ва мавқеини оширишдаги аҳамияти. Фуқаролар йигини. Қишлоқ, овул, маҳалла оқсоқоллари кенгашларининг тузилиши, вазифалари ва амалий фаолияти.

Маҳалла – фуқаролик жамиятининг асоси. Маҳалла – жамият тотувлиги ва инсон тарбиясининг таянчи. Оилани мустаҳкамлаш – жамият барқарорлигини сақлашнинг асоси. Маҳалланинг оиласий бизнесни ривожлантиришдаги ўрни. Ички ишлар ишлар органлари тизимининг ислоҳ этилиши ва уларнинг жамоатчилик билан алоқаларининг мустаҳкамланиши. Маҳаллада яраштириш комиссиясининг роли. Жамиятни янгилаш шароитида маҳаллада ва фуқаролар йигини таркиби ва фаолиятидаги ўзгаришларнинг моҳияти.

Ўзбекистон сиёсий тизимида оммавий ахборот воситаларининг ўрни ва аҳамияти

«Оммавий ахборот воситалари», «цензура», «тўртинчи ҳокимият», «сўз эркинлиги» ва «сўз масъулияти» тушунчалари. Цензуранинг бекор қилиниши.

Оммавий ахборот воситаларини қўллаб-куватлашда мустақил жамоатчилик фондларини тузиш. Давлат ва нодавлат оммавий ахборот воситаларининг тизимини шакллантиришда ушбу фондларнинг ўрни. Рақамли телерадиоэшиттириш.

Оммавий ахборот воситаларининг «тўртинчи ҳокимият» деб аталишининг ижтимоий-сиёсий ҳаётга кириб келиши. Интернет тармоғи. Интернет ижтимоий тармоқларининг аҳоли онгига таъсири.

Оммавий ахборот воситаларининг ҳуқуқий мақоми. Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиқлиги. Оммавий ахборот воситаларининг давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари фаолияти устидан жамоатчилик ва парламент назоратини таъминлаш. Оммавий ахборот воситалари фаолиятининг иқтисодий асослари.

Ахборотлар олиш ва узатиш эркинлиги. Журналистларнинг ОАВдан маълумот олиш ҳуқуқлари. Ижтимоий фикрлар ОАВ ривожланишининг омили. Президентимиз ташаббуси билан бошланган Интернетда “Менинг фикрим” деб номланган веб-сайтнинг ташкил этилиши ва жамоа бўлиб электрон мурожаат киритиш тартибининг жорий этилиши – демократиянинг самарали механизмлари эканлиги.

Давлат ҳокимияти ва бошқарувини ташкил этиш

«Конституция» тушунчаси ва унинг мазмун-моҳияти. Конституциянинг функциялари. Конституция шакллари ва турлари. «Суверенитет» тушунчаси. Давлат, миллат ва халқ суверенитети. Ўзбекистон Республикасининг давлат рамзлари: байрок, герб ва мадхия. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 25 йиллигига багишлиланган тантанали маросимдаги “Конституция – эркин ва фаровон ҳаётимиз, мамлакатимизни янада тарақкий эттиришнинг мустаҳкам пойdevоридир” номли маърузасининг мазмун-моҳияти.

«Халқ ҳокимиятчилиги» тушунчаси ва унинг асосий мазмун-моҳияти. Халқ ҳокимиятчилиги – давлат ҳокимияти қурилишининг асосий принципи. Халқ

ҳокимияти вужудга келишининг асосий шакллари: билвосита ва бевосита демократия.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунларининг устуворлиги. Конституция нормаларининг тўғридан-тўғри амал қилиши. Қонунийлик ва хукуқ-тартибот. Инсон ва фуқароларнинг асосий хукуклари, эркинликлари таснифи. Конституциявий хукуқ ва эркинликларнинг асосий хусусиятлари. Инсон ва фуқароларнинг конституцион бурчлари ва бурчлар тенглиги. Фуқароларнинг хукуқ ва эркинликлари кафолати. Давлат фуқаролар хукуки ва эркинлиги кафолати сифатида. Фуқаролар хукуқ ва эркинлигининг суд томонидан ҳимояланиши.

Ўзбекистон Республикасининг давлат бошқаруви тизимида сиёсий партияларнинг тутган ўрни. Икки палатали парламентнинг ижобий жиҳатлари. Олий Мажлис Қонунчилик палатасида сиёсий партиялар фракциялари. Давлат бошқаруви механизмида нодавлат нотижорат ташкилотларининг роли. Нодавлат нотижорат ташкилотларининг хукуқий мақоми ва турлари. Нодавлат нотижорат ташкилотларини ташкил этиш тартиби. Давлат ҳокимиятини номарказлаштириш шароитида нодавлат нотижорат ташкилотларининг тутган ўрни.

Сайловлар ва уларнинг ижтимоий функцияси. Демократик сайловларнинг ўзига хос хусусияти ва тамойиллари. Ўзбекистон Республикасининг сайлов тизими ва унинг ўзига хос хусусиятлари. Сайловларни ўтказишда адолат ва ҳақиқат мезони. Референдум ва сайловларнинг ўзаро фарқли жиҳатлари.

Ўзбекистон Республикаси ижро ҳокимияти органларини ташкил этиш ва улар фаолиятининг асослари. Бош вазир институти ва уни шакллантиришнинг ўзига хос хусусиятлари. Ўзбекистон Республикаси Хукуматини шакллантириш тартиб-қоидалари. Маҳаллий давлат ҳокимиятининг давлат бошқаруви механизмида тутган ўрни.. Ҳокимлик институтининг вужудга келиш сабаблари. Ҳоким – маҳаллий вакиллик органи раҳбари. Маҳаллий вакиллик органларини шакллантириш тартиби ва ўзига хос хусусиятлари. Номарказлаштириш ва маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг ваколат ва масъулиятининг кенгайтирилиши

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг давлат бошқарув органлари тизимида тутган ўрни ва ижтимоий аҳамияти. Олий Мажлис палаталарини шакллантириш тартиби. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати ва Қонунчилик палатасининг ваколатлари. Сенаторлар ва Олий Мажлис депутатларини сайлаш тартиби. «Электрон хукумат» тизимининг афзаллиги.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2020 йил 29 декабрь куни Олий Мажлисга такдим этган мурожаатномасининг мазмун-моҳияти ва унда кўтарилган устувор вазифалар.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг Ҳаракатлар стратегиясида Давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштиришнинг устувор йўналишлари бўйича илгари сурилаётган гоялар. Ўзбекистон Республикасида Маъмурий ислоҳотлар концепциясининг ҳаётга жорий этилиши.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 3 октябрдаги “Ўзбекистон Республикасида кадрлар сиёсати ва давлат фуқаролик хизмати тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида Ўзбекистон Республикасида кадрлар сиёсати ва давлат фуқаролик хизмати тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5843-сон Фармони ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Президенти хузуридаги Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4472-сон Қарорининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти.

IV-БҮЛЛМ

ҚОНУН УСТУВОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ВА СУД-ХУҚУҚ ТИЗИМИНИ ЯНАДА ИСЛОҲ ҚИЛИШНИНГ УСТУВОР ЙÙНАЛИШЛАРИ

Суд ҳокимияти

Суд ҳокимияти тушунчаси. Суд тизими. Суд мустақиллиги гояси. Судлар ихтисослашуви. Судьяларни танлаш ва лавозимларга тавсия этиш тартиби. Умумий юрисдикция судлари ва уларнинг ҳуқуқий мақоми. Апелляция инстанцияси. Кассация инстанцияси. “Хабеас корпус” институтининг жорий этилиши. Ярашув институтини такомиллаштириш. Суд ва прокуратура. Суд процессида прокурор ва адвокатнинг тенглиги.

Ўзбекистон Республикасида суд-хуқуқ тизимини ислоҳ қилиш

Суд-хуқуқ тизимини демократлаштириш ва либераллаштириш, фуқароларнинг суд орқали ҳимояланиш кафолатлари, Жиноят ва жиноят-процессуал қонунчиликни янада либераллаштириш ва инсонпарварлик тамойилларига мувофиқлиги. “Мамлакатимизда демократик ислоҳотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш Концепцияси”да суд-хуқуқ тизимини ислоҳ этиш мақсадида билдирилган таклифлар бўйича амалга оширилган ва оширилаётган ишлар. Суд тизими ва унда Конституциявий суднинг ўрни.

Суд процессида прокурор ва адвокатнинг тенглигини, жиноят ва фуқаролик ишлари бўйича суд фаолиятининг барча босқичларида ўзаро тортишув бўлишини таъминлашга, одил судловнинг сифати ва тезкорлигини оширишга қаратилган кенг кўламли чора-тадбирлар. Дастлабки эшитув институтини жорий этишнинг аҳамияти. Жиноий-хуқуқий соҳадаги сиёсатни янада либераллаштириш ва инсонпарварлик тамойилларига мувофиқлаштириш.

“Ички ишлар органлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунида белгиланган Ички ишлар органлари фаолиятининг асосий йўналишлари принциплари.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 21 октябрдаги “Судхукуқ тизимини янада ислоҳ қилиш, фуқароларнинг хуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилиш кафолатларини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармонининг мазмуни ва бу бўйича ишлаб чиқилган чоралар. “Қонун устуворлиги – инсон манфаатларини таъминлашнинг муҳим омилидир” Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йил 7 январдаги Прокуратура органлари ходимлари куни олдидан бир гурух соҳа ходимлари билан учрашуvida кўтариленган асосий гоялар ва белгиланган вазифалар.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 14 майдаги “Жиноят ва Жиноят-процессуал қонунчилиги тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори билан тасдиқланган Концепциянинг мазмун-моҳияти.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “судьялик лавозимларига номзодларни тайёрлаш, судьялар ва судлар аппарати ходимларини қайта тайёрлаш, уларнинг малакасини ошириш тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 06.01.2019 йил 4069-сонли Фармонининг мазмун-моҳияти

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Судьяларнинг чинакам мустақиллигини таъминлаш ҳамда суд тизимида коррупциянинг олдини олиш самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 07.12.2020 йилдаги 6127-сонли Фармони асосий мақсади ва мазмуни

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Судьялик лавозимларига номзодларни тайёрлаш, судьялар ва судлар аппарати ходимларини қайта тайёрлаш, уларнинг малакасини ошириш тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” Қарорининг моҳияти

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёевнинг 2020 йил 29 декабрдаги Олий Мажлисга мурожаатномасида баён этилган таклифлар ва хулосалардан келиб чиқадиган устувор вазифалар

Ўзбекистон Республикаси “Суд қарорларини қайта кўриш институти такомиллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг иқтисодий, фуқаролик, маъмурий ва жиноят процессуал кодексларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги 12.01.2021 йилдаги Қонунларнинг мазмун-моҳияти

Ўзбекистон Республикаси “Ўзбекистон Республикасининг жиноят ҳамда жиноят-процессуал кодексларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги 18.02.2021 йилдаги 675-сонли Қонуннинг аҳамияти

Фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилиш кафолатларини таъминлаш

«Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг мазмун-моҳияти ва коррупцияга қарши курашиш бўйича давлат дастурида белгиланган чоралар. Ўзбекистон Республикасининг “Маъмурий қамоқни ўташ тартиби тўғрисида”ги Қонуни ва унинг мазмун - моҳияти.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг Ҳаракатлар стратегиясида Қонун устуворлигини таъминлаш ва суд-ҳуқуқ тизимини янада ислоҳ қилишнинг устувор йўналишлари бўйича илгари сурилаётган гоялар ҳамда уларнинг умумхалқ муҳокамасига қўйилиши.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиш бўйича ҳаракатлар стратегиясида суд ҳокимиятининг чинакам мустақиллигини таъминлаш, суднинг нуфузини ошириш, суд тизимини демократлаштириш ва такомиллаштириш бўйича амалга оширилган ишлар.

Ўзбекистон Республикасининг “Фуқароларнинг шахсий ҳуқуқ ва эркинликларини муҳофаза қилишга қаратилган қонун ҳужжатлари такомиллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айrim қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги 30.11.2020 651-сонли Қонун мазмун-моҳияти

Ўзбекистон Республикасининг “Ногиронлиги бўлган шахсларнинг ҳуқуқлари тўғрисида”ги 15.10.2020 йилдаги 641-сонли Қонуннинг аҳамияти

Ўзбекистон Республикаси “Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-процессуал кодексига жиноят процессида иштирок этувчи фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини муҳофаза қилишни кучайтиришга қаратилган ўзгартишлар ва қўшимча киритиш тўғрисида”ги 14.05.2020 йил 617-сонли Қонуннинг моҳияти

Фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилиш кафолатларини таъминлаш, маъмурий, жиноят, фуқаролик ва хўжалик қонунчилигини такомиллаштириш. Жиноятчиликка қарши курашиш ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш тизимини такомиллаштириш, Юридик ёрдам ва хизмат кўрсатиш тизимини такомиллаштириш. “Маъмурий тартиб-таомиллар тўғрисида”ги қонунининг аҳамияти.

Суд-ҳуқуқ тизимида жорий этилган “бир суд – бир инстанция” тамойилининг аҳамияти.

V-БҮЛİM **ИҚТИСОДИЁТНИ ЯНАДА РИВОЖЛАНТИРИШ ВА** **ЛИБЕРАЛЛАШТИРИШНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ**

**Ўзбекистонда иқтисодий ислоҳотлар ҳуқуқий асосларининг барпо
этилиши ва институционал ўзгаришларнинг концептуал асослари**

Ўзбекистоннинг ички иқтисодий сиёсатида ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётини қуриш стратегияси. Ўзбекистонда иқтисодий ислоҳотларнинг ўзига хос хусусиятларининг белгиланиши. Ижтимоий-иктисодий ўзгаришларнинг пировард мақсадини белгилаб олиш ва уни ислоҳ қилиш стратегиясининг асоси. Иқтисодиётни ислоҳ қилишнинг стратегик мақсадлари. Ўзбекистонда қабул қилинган ўзига хос ислоҳот модели ва тамойиллари. Ислоҳотларни босқичма-босқич амалга ошириш зарурати ва устувор йўналишлари. Иқтисодий ислоҳотлар биринчи босқичининг устувор йўналишлари: молия ва солиқ сиёсати соҳасида; кредит-пул сиёсати соҳасида; нарх-наво бўйича ва пулнинг қадрсизланишига қарши сиёсат соҳасида.

Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш йўллари ва воситалари, уларни кўллаш услублари. Ўзбекистонда мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштиришнинг босқичлари ҳамда хусусиятлари. Йирик корхоналарни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш жараёнларига хорижий сармоядорларни жалб қилиш йўллари. Хусусийлаштириш ва рақобат муҳитини шакллантириш. Хусусийлаштирилган корхоналарни қўллаб-қувватлашда мавжуд муаммолар ва уларни ҳал қилиш йўллари.

Ўзбекистон иқтисодиётида аграр секторни ислоҳ қилиш стратегияси. Ўзбекистонда қишлоқ хўжалигини ислоҳ қилишнинг ўзига хос хусусиятлари. Қишлоқ хўжалигида ислоҳотларни амалга ошириш аграр сиёсатнинг муҳим шарти эканлиги. Дехқон, фермер хўжаликларининг ривожланиши. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг таркибий тузилишини ўзгартириш ва такомиллаштириш, дон мустақиллигига эришиш.

Иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш шароитида давлат мулкини хусусийлаштиришга қўйилган асосий талаблар. Ҳақиқий мулкдорлар синфини шакллантириш. Хусусийлаштириш орқали мамлакатда иқтисодий рақобат муҳитини яратиш. Давлат тасарруфидан чиқарилган корхоналарда ишлаб чиқариш тузилмасини диверсификациялаш рақобатбардошлигини таъминлаш воситаси. Иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштиришда хусусийлаштириш жараёнларининг асосий мақсад ва йўналишлари. Тармоқ ва минтақавий хусусийлаштириш, хусусийлаштиришда худудий даражадаги марказлар мақомининг оширилиши, йирик ва ўрта корхоналарни кенг кўламли акциядорликка ўтказиш, қишлоқ жойларида хусусийлаштиришни жадаллаштириш, қишлоқ хўжалиги ерларини мерос қолдириш ҳуқуқи билан умрбод фойдаланишга бериш. Саноатнинг асосий тармоқларини хусусийлаштириш бўйича белгиланган вазифалар. Иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштиришга қаратилган иккинчи босқичда хусусийлаштирилган корхоналарнинг унумли ишлаши учун зарур шарт-шароитларни яратиш.

Мамлакат иқтисодиётини барқарорлаштириш сиёсатининг мақсади. Ўзбекистоннинг иқтисодиётни барқарорлаштиришдаги ўзига хос ёндашуви. Иқтисодий барқарорликка эришишнинг асосий мезонлари. Иқтисодий ислоҳотларнинг иккинчи босқичида бюджет-солик сиёсатининг муҳим вазифалари. Пул муомаласини тартибга солишнинг устувор йўналишлари. Банк ва молия тизимидағи ислоҳотларни чуқурлаштириш, қатъий пул-кредит сиёсатини ўтказиш. Инфляция даражасини пасайтириш чоралари.

Иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштиришга қаратилган ислоҳотларни амалга оширишда чет эл инвесторларини жалб қилиш ва қўшма корхоналарга қўшимча имтиёз ва преференциялар бериш. Чет эл инвесторлари учун белгиланган кафолатлар.

Иқтисодиётда таркибий ўзгаришларни амалга ошириш бўйича қўйилган вазифалар. Четдан хомашё, бутловчи қисмлар ва озиқ-овқат маҳсулотлари келтиришни қисқартириш мақсадида импорт ўрнини босувчи маҳсулотлар ишлаб чиқарувчи корхоналарни ривожлантириш, республика иқтисодий мустақиллигини таъминлаш йўналишлари, халқ истеъмол товарлари ишлаб чиқаришни талаб билан мувофиқлаштириш, мамлакат экспорт имкониятларини кенгайтириш ва тўлов балансини ижобий қолдигини таъминлаш чоралари.

Республикада ўзак тармоқларни ривожлантириш йўналишлари. Энергетика мустақиллигига эришиш бўйича қўйилган вазифалар. Металлургия комплексидаги таркибий ўзгаришлар йўналишлари. Фаол инвестицион сиёсатни ўтказиш чора-тадбирлари. Та什қи инвестицияларни жалб қилиш ва ички имкониятлардан фойдаланиш истиқболини белгилаш вазифалари.

Иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш шароитида бозор инфратузилмасини ривожлантириш истиқболлари. Мехнат, товар, хомашё, фонд биржалари фаолиятини такомиллаштиришнинг устувор йўналишлари. Молия, банк-кредит тизимларини ривожлантириш. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни кўллаб-қувватлаш тизимини ривожлантириш. Банк ва молия тизимларидаги ислоҳотларни чуқурлаштириш. Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятидаги интеграциялашувини таъминлашда халқаро молиявий ва иқтисодий ташкилотлар билан муносабатлари.

Иқтисодиётни эркинлаштириш ва жамиятда тадбиркорликни қарор топтириш иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш ва таркибий ўзгаришларни амалга оширишнинг мақсади сифатида. Иқтисодиётни эркинлаштиришнинг моҳияти ва аҳамияти. Иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириш ва иқтисодиётни эркинлаш-тиришнинг устувор вазифалари. Иқтисодиётни янада эркинлаштириш, хусусий мулк миқёсининг кенгайиб бориши ва хусусий тармоқни жадал ривожлантириш. Молия ва банк тизимида ислоҳотларни чуқурлаштириш жараёни. Ўзбекистон миллий валютаси – сўмнинг барқарорлиги, харид қуввати ва алмашув кучини ошириш. Миллий валютанинг бошқа давлатлар валютасига нисбатан алмашув курсининг ўзгариши сабаблари. Солик сиёсатини такомиллаштириш жараёни.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни жадал ривожлантиришнинг аҳамияти. Кичик бизнес учун қўшимча кафолат, имтиёз ва преференциялар

бериш. Аҳолини иш билан таъминлашда касаначиликни ривожлантириш, унинг ижтимоий аҳамияти. Давлат тузилмаларининг хусусий тадбиркорлик фаолиятига аралашувини янада чеклаш. Уй-жой коммунал хўжалигини ислоҳ қилиш зарурияти. Коммунал хизмат қўрсатиш соҳасидаги муаммолар ва уларнинг ечимлари. Уй-жой коммунал хўжалигини ислоҳ этишнинг устувор йўналишлари. Мамлакатда соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилишнинг асосий йўналишлари ва устувор вазифалари.

Қишлоқ хўжалигини ривожлантиришда ишлаб чиқариш ҳамда ижтимоий инфратузилманинг тутган ўрни ва истиқболи. XXI аср бошида Ўзбекистон қишлоқ хўжалигини ривожлантиришдаги долзарб вазифалар. Қишлоқ хўжалигида ислоҳотларни янада чуқурлаштиришнинг устувор йўналишлари. Фермер хўжаликларида ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш бўйича белгиланган чоралар. Қишлоқ хўжалигида фермерликни ривожлантиришдаги асосий вазифалар ва устувор йўналишлар. Фермер хўжаликларини ривожлантириш истиқболлари.

XXI асрда Ўзбекистон иқтисодиёти. Ўзбекистоннинг хорижий мамлакатлар билан янги тамойиллар асосида олиб бораётган иқтисодий алоқаларининг тури ва тамойиллари. Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари билан иқтисодий алоқаларнинг ривожланиши. Хорижий сармояларни миллий иқтисодиётга киритиш тамойиллари, имтиёзлари ва муаммолари.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев ислоҳотларнинг янги босқичида ташқи иқтисодий фаолиятни янада эркинлаштириш ва ишлаб чиқариш маҳсулотларини диверсификация қилиш тўғрисида. XXI аср бошида иқтисодиёт таркибий тузилиши, экспорт ва импорт таркибини тубдан ўзгартириш муаммолари. Мамлакатнинг экспорт салоҳиятини янада ривожлантириш ва мустаҳкамлаш. Ўзбекистоннинг экспорт-импорт таркибидаги ижобий ўзгаришлар ва ташқи савдо географиясида юз берган ўзгаришлар.

Мамлакатни ва ижтимоий ишлаб чиқаришни модернизация қилишнинг ўзаро боғлиқлиги. Иқтисодиёт таркибий тузилишидаги ўзгаришлар ва ечимини кутаётган вазифалар ҳамда ички силжишларнинг асосий йўналишлари. Ўзбекистон иқтисодий мустақиллигини таъминлашнинг энг асосий шарти – стратегик тармоқларни (машинасозлик, нефть-газ, энергетика) устувор ривожлантириш.

Ишлаб чиқариш ва бозор иқтисодиёти ҳамда ижтимоий инфратузилмаларни шакллантиришни кучайтириш вазифалари. Иқтисодиётимизнинг ижтимоий йўналишини кучайтириш – таркибий ўзгаришларнинг устувор вазифаси. Таркибий ўзгаришларни молиявий ва техниковий жиҳатдан таъминлаш муаммолари. Таркибий ўзгаришлар ва аҳолини янги иш жойлари билан таъминлаш вазифалари. Иқтисодиёт таркибий тузилишини ўзгартириш ва ишлаб чиқаришни модернизация қилишнинг истиқболдаги йўналишлари. Давлатнинг инвестиция сиёсати. Чет эл инвестицияларини миллий иқтисодиётга жалб қилиш механизми. Иқтисодиётнинг экспортга йўналтирилган таркибий тузилишини шакллантириш. Маҳаллий хомашё негизида тайёр маҳсулотлар, бутловчи

қисмлар ва материаллар ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш дастурининг амалга оширилиши.

Аҳолининг иш билан бандлигини таъминлаш ва ишсизлик сони ўсишининг олдини олиш чора-тадбирлари. Мехнат бозорини такомиллаштириш ва давлатнинг бандлик дастури, унинг асосий йўналишлари. Коллеж, лицей ва ОЎЮлари битиравчиларини иш билан таъминлашнинг давлат томонидан молиявий рағбатлантирилиши. Ўзбекистонда амалга оширилаётган ва муентазам равишда чуқурлашиб бораётган ижтимоий-иктисодий ислоҳотларнинг ютуқлари, сабоқлари ҳамда вазифалари таҳлили.

Иктисодиётни эркинлаштириш шароитида халқ турмуш даражасининг изчил ва барқарор ўсишини таъминлаш, аҳолини янада кучли ижтимоий ҳимоя қилиш. Ишончли ижтимоий ҳимоя ва кафолатлар тизимини такомиллаштириш муаммолари ҳамда асосий йўналишлари. Ижтимоий инфратузилманинг моддий асосини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш вазифалари. Кучли меҳнат мотивациясини шакллантириш йўллари. Кам таъминланган аҳолини кучли ижтимоий ҳимоя қилиш механизмини такомиллаштириш.

Ўзбекистонда иктисодиётни модернизация қилишнинг устувор йўналишлари ва кенг кўламли иқтисодий ислоҳотлар стратегияси

Халқаро молия институтларининг маблағлари ҳисобидан йирик инвестицион лойиҳаларни молиялаштириш, улар билан ҳамкорликда юксак технологияларга асосланган замонавий ишлаб чиқаришни ташкил қилиш йўналишлари. Йирик инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш, ишлаб чиқариш ва коммуникация обьектларини, қишлоқ хўжалиги ҳамда мелиоратив қурилишни ривожлантириш ҳамда ижтимоий соҳани янги босқичга кўтариш, фаол инвестиция сиёсати ва уни амалга ошириш бўйича белгиланган вазифалар.

Стратегик аҳамиятга эга инвестиция лойиҳалари, стратегик тармоқлар ва йирик корхоналарнинг узоқ муддатли техника сиёсати нуқтаи назаридан ишлаб чиқилаётган янги лойиҳаларни амалга ошириш муддатлари ва шартларини мувофиқлаштириш масалалари.

Мамлакатда ишлаб чиқариладиган маҳсулотларни диверсификациялаш бўйича амалга оширилган ишларнинг натижалари. Иктисодиётнинг аграр секторида таркибий сифат ўзгаришлари. Мактаблар ва мактабгача таъим муассасаларини қуриш, реконструкция қилиш ва жиҳозлаш ҳамда моддий-техник базасини мустаҳкамлаш бўйича амалга оширилган ишлар. Мамлакатда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини ривожлантириш йўналишлари. Республикада транспорт-коммуникация ва инфратузилмани ривожлантиришнинг аҳамияти. Фаол инвестицион сиёсатни амалга ошириш йўналишлари. Республикада эркин иктисодий худудларни ташкил этиш ва ривожлантириш чора-тадбирлари. Ёшларни иш билан таъминлаш ва аҳоли даромадлари ҳамда турмуш даражасини босқичма-босқич ошириб бориш бўйича амалга оширилаётган ислоҳотлар. Макроиктисодий барқарорликни мустаҳкамлаш ва иктисодиётнинг рақобатбардошлигини таъминлашга

қаратилган долзарб вазифалар. Республикада касаначилик ва ҳунармандчиликни ривожлантириш бўйича давлатнинг молиявий сиёсати. Мамлакатимизда корпоратив бошқарув тизимини ривожлантиришнинг янги босқичга кўтарилиши.

Мамлакатимизни 2016 йилда ижтимоий-иктисодий ривожлантириш якунлари ва натижалари. Сўнгги йилларда республикамида хусусий мулк, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ишончли ҳимоя қилишни таъминлаш, уларни жадал ривожлантириш йўлидаги тўсиқларни бартараф этиш бўйича амалга оширилган муҳим чора-тадбирлар. Ўзбекистоннинг 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий ва ижтимоий соҳадаги энг муҳим вазифалари ҳамда устувор йўналишлари. Қишлоқ хўжалигида амалга оширилаётган ислоҳотларнинг моҳияти ва таркибий ўзгаришларнинг зарурлиги.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг “Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалиқ қоидаси бўлиши керак” номли маъruzасида иқтисодиётни янада ривожлантириш ва либераллаштириш юзасидан вазифалар.

Сўнгги йилларда ҳудудий давлат бошқаруви органлари фаолиятининг самарадорлигини ошириш, ҳудудий ҳокимият тузилмасини янада такомиллаштириш, ҳудудларни комплекс ривожлантиришни таъминлашда уларнинг масъулиятини кучайтириш ва республикада озиқ-овқат саноатини бошқаришни ташкил этишни такомиллаштириш ҳамда тадбиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъминлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик муҳитини сифат жиҳатидан яхшилашга доир амалга оширилган чоралар.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг Ҳаракатлар стратегиясида иқтисодиётни ривожлантириш ва либераллаштиришнинг устувор йўналишари бўйича илгари сурилаётган гоялар ҳамда уларнинг умумхалқ муҳокамасига қўйилиши. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев-нинг “Халқ бой бўлса, давлат бой бўлади” гоясининг амалиётга татбиқ этилиш жараёни.

Мамлакатимиз олтин-валюта захирасини ижобий ўзгаришида валютани либераллаштиришнинг аҳамияти. Валютани либераллиштиришдан аҳолини қатламини ижтимоий ҳимоя қилиш бўйича қўрилган чоралар мазмуни.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиш бўйича ҳаракатлар стратегиясида Макроиктисодий барқарорликни янада мустаҳкамлаш ва юқори иқтисодий ўсиш суръатларини сақлаб қолиш масаласи. Ҳаракатлар стратегиясида таркибий ўзгартирishларни чуқурлаштириш, миллий иқтисодиётнинг етакчи тармоқларини модернизация ва диверсификация қилиш ҳисобига унинг рақобатбардошлигини оширишнинг асослаб берилиши.

Ўзбекистонда ҳудудларнинг ижтимоий-иктисодий ҳолатини ўрганиш ва аҳолининг муаммоларини ҳал этиш бўйича қабул қилинган меъёрий-хуқуқий ҳужжатларнинг мазмuni моҳияти ва бу бўйича республикамида амалга оширилаётган чоралар-тадбирларнинг натижалари.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиш бўйича ҳаракатлар стратегиясида қишлоқ хўжалигини модернизация қилиш ва жадал ривожлантириш. Иқтисодиётда давлат иштирокини камайтириш, хусусий мулк ҳукуқини ҳимоя қилиш ва унинг устувор мавқеини янада кучайтириш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ривожини рагбатлантиришга қаратилган институционал ва таркибий ислоҳотларни давом эттириш. Вилоят, туман ва шаҳарларни комплекс ва мутаносиб ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, уларнинг мавжуд салоҳиятидан самарали ва оптималь фойдаланиш.

Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг молиявий эркинлигини ошириш, маҳаллий бюджетларга тушумларнинг тўлиқлигини таъминлаш бўйича солиқ ва молия органлари жавобгарлигини кучайтириш бўйича амалга оширилаётган ислоҳотлар мазмуни.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йил 22 декабрь куни Олий Мажлисга тақдим этган Мурожаатномасида республикамиз иқтисодиётини ривожлантиришнинг устувор йўналишларини белгиланиши.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2018 йил 28 декабрь куни Олий Мажлисга тақдим этган Мурожаатномасида республикамиз иқтисодиётини ривожлантиришнинг устувор йўналишларини белгиланиши.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракатлар стратегиясини «Фаол тадбиркорлик, инновацион гоялар ва технологияларни қўллаб-куватлаш йили»да амалга оширишга оид давлат дастурида иқтисодиётни ривожлантириш йўналишлари.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини «Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили»да амалга оширишга оид Давлат дастурида иқтисодиётни ривожлантириш ва фаол инвестиция жалб этишнинг устувор йўналишлари.

2019-2030 йиллар даврида Ўзбекистон Республикасининг «яшил» иқтисодиётга ўтиш стратегиясининг мазмун ва моҳияти.

2019-2020 йилларда Ўзбекистон Республикасининг сугурта бозорини жадал ривожлантириш бўйича белгиланган вазифалар.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 26 сентябрдаги “Ўзбекистон Республикасининг солиқ сиёсатини янада такомиллаштириш чоратадбирлари тўғрисида” ПФ-5837-сон Фармонида белгиланган солиқ соҳасидаги ўзгаришларнинг иқтисодиётни таъсири.

VI-БЎЛИМ **ИЖТИМОЙ СОҲАНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ УСТУВОР** **ЙЎНАЛИШЛАРИ**

Кучли ижтимоий сиёсат – барқарорлик асоси. Бозор ва ижтимоий ҳимоя: тажрибалар, муаммолар ва ечимлар. Ижтимоий ҳимоя ва уни амалга оширишда давлатнинг асосий функциялари. Ижтимоий адолат тушунчаси. Ижтимоий адолатни қарор топтириш йўл-йўриқлари. Ижтимоий сиёсат: зиддият ва ечимлар. Кучли ижтимоий сиёсат – Ўзбекистон Республикаси умумдавлат сиёсатининг бош йўналиши. Ислоҳотларнинг босқичма-босқич амалга оширилиши ва ижтимоий сиёсатда рўй берган ўзгаришлар. «Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш» тушунчасининг мазмун-моҳияти. Оммавий маънавий ва иқтисодий қашшоқлашув миллий хавфсизлик барқарорлиги ва тараққиётга таҳдид эканлиги. Инсон капитали ва инсон омили. Ижтимоий ҳаётда турли табака ва қатламлар орасидаги уйғунлик ва мутаносибликни қарор топтириш масалалари. Халқнинг ҳаёт даражаси ва сифатини юксалтириш ва ривожланган демократик давлатлар қаторидан ўрин эгаллаш ижтимоий сиёсатнинг бош мақсади сифатида.

Инсон қобилияти ва имкониятларини рўёбга чиқариш муаммолари ва ижтимоий тажриба. “Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Конунининг асосий принциплари ва йўналишлари. Ижтимоий сиёсат ҳамда фуқаролар дунёқараси ва руҳиятида рўй бераётган ижобий ўзгаришлар. Ўзбекистон Республикасининг “Кексалар, ногиронлар ва аҳолининг бошқа ижтимоий эҳтиёжининг тоифалари учун ижтимоий хизматлар тўғрисида”ги Конунининг мазмун ва моҳияти. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон фаҳрийларини ижтимоий кўллаб-куватлаш “Нуроний” жамгармасининг фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони ва унинг аҳамияти.

“Фарзандлари соглом юртнинг келажаги буюkdir” Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг соглиқни сақлаш соҳасининг бир гуруҳ етакчи мутахассислари билан учрашувдаги нутқида кўтарилиган долзарб вазифалар. Мамлакатимиизда нодавлат соглиқни сақлаш муассаларини ташкил этиш ва ривожлантириш бўйича кўрилаётган чора-тадбирлар. Аҳолини дори воситалари ва тиббий буюмлар билан таъминлашни яхшилаш бўйича амалга оширилаётган ишлар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг аҳоли фаровонлигини тубдан яхшилаш, республикада қишлоқ жойларда янгиланган намунавий лойиҳалар бўйича арzon уй-жойлар қуриш, эркин иқтисодий зоналар фаолиятини фаоллаштириш, аҳолини дори-дармон воситалари ва тиббиёт буюмлари билан таъминлашни янада яхшилаш, ахолига транспорт хизмати кўрсатиш ҳамда шаҳарлар ва қишлоқларга автобусларда йўловчилар ташиш тизимини янада такомиллаштириш туризм соҳасини ривожлантириш, таълим, жумладан мактабгача таълим тизимини тубдан такомиллаштиришга қаратилган қаратилган фармон ва қарорларининг мазмуни.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг Ҳаракатлар стратегиясида ижтимоий соҳани ривожлантиришнинг устувор йўналишлари бўйича илгари сурилаётган гоялар ҳамда уларнинг умумхалқ муҳокамасига қўйилиши. Шаҳарларда аҳоли шароитлари ва сифатини яхшилашга йўналтирилган намунавий лойиҳалар бўйича арzon ва қулай кўп қаватли уйларни қуриш чоралари.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиш бўйича ҳаракатлар стратегиясида аҳоли бандлиги ва реал даромадларини изчил ошириш, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш ва соғлиқни сақлаш тизимини такомиллаштириш, хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг мамлакатимизни 2016 йилда ижтимоий-иктисодий ривожлантиришнинг асосий якунлари ва 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига багишланган Вазирлар Маҳкамасининг кенгайтирилган мажлисидаги “Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак!” номли маъruzасида таълим ва илм-фан, давлатнинг ёшларга доир сиёсатини амалга ошириш, таълимнинг янги, замонавий усусларини, жумладан, ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш соҳасидаги долзарб вазифаларни амалга ошириш ёшларимиз, жамиятимиз ва мамлакатимизнинг келажаги учун стратегик аҳамиятга эга эканлиги.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йил 22 декабрь куни Олий Мажлисга тақдим этган Мурожаатномасида республика-мизда ижтимоий соҳани ривожлантиришнинг устувор йўналишларини белгиланиши.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракатлар стратегиясини «Фаол тадбиркорлик, инновацион гоялар ва технологияларни қўллаб-қувватлаш йили»да амалга оширишга оид давлат дастурида ижтимоий соҳани ривожлантириш йўналишлари.

VII-БЎЛИМ
ХАВФСИЗЛИК, МИЛЛАТЛАРАРО ТОТУВЛИК ВА ДИНИЙ
БАГРИКЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ, ЧУҚУР ЎЙЛАНГАН, ЎЗАРО
МАНФААТЛИ ВА АМАЛИЙ ТАШҚИ СИЁСАТ СОҲАСИДАГИ
УСТУВОР ЙУНАЛИШЛАР

Мамлакатимизнинг мустақилликка эришиш остонасида миллий ва маънавий қадриятларимизнинг тикланиши. Ўзбек тилига давлат тили мақомининг берилиши ва унинг тарихий аҳамияти. Мустақиллик даврида миллий- маънавий қадриятларимиз, урф-одат ва анъналаримизга бўлган муносабатларнинг тубдан ўзгариши. Мустақиллик мафкурасининг моддий ва маънавий асослари, тарихий негизлари, халқимиз, миллатимизнинг тарихий онг ва хотираси миллий ва маънавий мафкурамизни шакллантириш омили эканлиги. Мустақиллик мафкурасининг мазмун-моҳияти, мақсад ва вазифалари. Мустақиллик мафкурасининг миллий ва умумбашарий тамойиллари.

Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти асарларида маънавият ва маърифат масалаларига эътибор. Шунингдек, «Ўзбекистон XXI аср бўсагасида: ҳавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари», «Юксак маънавият – енгилмас куч» асарларида ва «Ўзбекистон мустақилликка эришиш остонасида», “Она юртимиз бахту иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш – энг олий саодатдир” китобларида илгари сурилган методологик концепциянинг моҳияти.

Истиқлолнинг сиёсий, иқтисодий ва маънавий жиҳатлари. Ёшлар онги ва қалбига миллий гурур, миллий орият, миллий ифтихор туйгуларини сингдириш. Миллий маънавият ва миллий ўзликни англаш. Озод Ватан, ўз юргита соҳиблик ҳиссини тарбиялаш омиллари. Ҳар бир шахснинг ўз мамлакати манбаатларини ҳимоя қилиш бурчи. «Менинг давлатим», «Менинг халқим», «Менинг Ватаним» тушунчаларининг юракдан мустаҳкам жой олиши.

Миллий ва маънавий тикланиш

Маънавият ва жамиятнинг янгиланиши. Миллий қадриятларимиз ва миллий ўзликни англаш. Миллий қадриятларга бўлган ҳурмат-эътиборни шакллантириш. Буюк алломаларимиз ва уларнинг меросига бўлган юксак эътибор. Улуг аждодларимизнинг таваллуд айёмларини ўтказиш, муқаддас жойлар ва зиёратгоҳларни обод қилиш. Миллий маънавиятни ўрганишнинг сиёсий аҳамияти. Миллий маънавиятни тиклаш – қарамлик руҳиятидан қутулишнинг мақбул йўли.

Ёшларда камолотнинг асосий мезони ҳисобланган юксак маънавий фазилатларни шакллантириш ва мустаҳкамлаш. Шахс, жамият ва давлат ҳаётида маънавий қадриятларнинг заруриятини ижтимоий-ахлоқий мезонлар асосида ўрганиш, юксак маънавий дунёқарашни шакллантириш зарурияти, маънавий ва маърифий юксаклик мамлакат барқарорлигини таъминловчи омил эканлигини ёшларга тушунтириш, юксак маънавият жамият тараққиётининг энг муҳим

мезони ва негизи эканлигини илмий асослаш. Ёшларни маънавий қадриятларга муносабатини тўгри йўналтириш.

Глобаллашув жараёнларидағи маънавий таҳдидлар, маънавий тажовузлар ҳамда сотқинлик, худбинлик, ҳасадгўйлик, лоқайдлик, маҳаллийчилик, миллатчилик, уруг-аймокчилик ва коррупция сингари иллатларнинг асл моҳиятини очиб бериш. Ёшларда маънавиятга таҳдид солувчи иллатларга қарши кураша олиш салоҳиятини шакллантириш ҳамда миллий-маданий меросимизга, буюк алломаларимиз ижодларига, миллий қадриятларимизга катта қизиқиш билан қараш, уларни мунтазам ўрганиб боришга доир шахсий интилишларни шакллантириш.

Маданият, адабиёт ва санъатга оид ёдгорликларни асрash. Жамиятнинг маънавий янгиланиши, кенг кўламли бунёдкорлик ислоҳотларининг амалга оширилиши.

Маънавий жасорат, садоқат, мардлик, фидоийлик, маърифатпарварлик, эркпарварлик, ватанпарварлик, тўгрисўзлик, адолатлилик каби фазилатларнинг маънавий-ахлоқий моҳияти ва уларнинг инсон камолотидаги аҳамияти. Маънавий ва моддий ҳаёт уйгунлигини тушуниб этиш ва унинг мазмuni инсон фаолиятининг асосий мезонига айланиши муҳим зарурят эканлиги.

Ўзбекистон Президенти Ш.Мирзиёевнинг “Китоб маҳсулотларини чоп этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғибот қилиш бўйича комиссия тузиш тўгрисида”ги Фармойишида кўтарилиган устувор гоялар мазмуни.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2016 йил 30 декабрда мамлакатимиз етакчи илм-фан намояндалари билан учрашувидағи нутқи мазмуни. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академиясининг ҳақиқий аъзолари ҳамда собиқ Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги фанлари академиясининг ҳақиқий аъзолари ва мухбир аъзолари фаолиятини янада рағбатлантириш чора-тадбирлари тўгрисида”ги Фармонида мазмун-моҳияти.

Миллий гоя ва мафкуранинг асосий негизлари

Мафкуравий бўшлиқ ва унинг хавфли оқибатлари. Жаҳондаги мафкуравий курашлар. «Фикрга қарши фикр, гояга қарши гоя, жаҳолатга қарши маърифат» билан курашиш принципи. «Куч – билим ва тафаккурда». Миллий мафкура – халқ ва жамиятни бирлаштирувчи куч эканлиги. Миллий мафкура зарурати, ёшлар онгини ёт мафкуралардан ҳимоялаш масалалари. Глобаллашув жараёнлари ва маънавий таҳдидлар. Ички ва ташқи таҳдидлар ва уларга қарши туриш омиллари. Миллий гоя негизлари: ватанпарварлик, «Ватан тараққиёти, юрт тинчлиги, халқ фаровонлиги», «Биз ҳеч кимдан кам эмасмиз ва кам бўлмаймиз» умуммиллий гояларининг мазмун-моҳияти.

Буюк аждодларимизнинг маънавий мероси ҳақида. Миллий гоя ва маънавий ҳаёт. Собиқ тоталитар мафкура ва унинг миллий маънавиятга салбий таъсири. Тарихий хотиранинг миллат тараққиётидаги ўрни. Миллий гоя ва

партиялар, ҳаракатлар, қарашлар. Турли ёт гоялар, уларга қарши мафкуравий иммунитетни шакллантириш воситалари. Ахборот хуружи, хавфсизликка таҳдид, этник, миллатлараро зиддиятлар ҳамда уларнинг ижобий ва салбий жиҳатлари. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислом Каримовнинг “Энг буюк жасорат – бу маънавий жасорат” эканлиги ҳақидаги фикрлари.

Миллий ғоя ва умумжамият интилишини ифодаловчи ғоялар. Миллий ғоя – Ўзбекистон халқларининг умуминсоний демократик ғояси. Ўзбекистон халқининг тинч-тотувлиги, озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаётни таъминлаш – бош мақсад. Миллатлараро тотувлик ва динлараро бағрикенглик ғояси. Ўзбекистоннинг миллатлараро бағрикенгликни таъминлаш соҳасидаги сиёсати.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев ташаббуси билан республикамизда ўзбек халқининг буюк фарзанди, атоқли давлат арбоби, таниқли ёзувчи Шароф Рашидов таваллудининг 100 йиллиги ҳамда Ўзбекистоннинг биринчи Президенти Ислом Каримов 80 йиллигининг кенг нишонланиши.

Ўзбекистон ташқи сиёсатининг асосий тамойил ва йўналишлари

Ўзбекистон Республикаси – дунё ҳамжамиятининг teng ҳуқуқли субъекти. Ўзбекистон ташқи сиёсатининг асосий принциплари. Миллий манфаатлардан келиб чиқиб иш кўриш – Ўзбекистон ташқи сиёсатининг асоси.

Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсий фаолияти Концепцияси. Ҳарбий ҳаракатларда иштирок этмаслик. Республика худудида бошқа давлатларнинг ҳарбий базаларини жойлаштирмаслик. Халқаро ташкилотларга аъзо бўлиш ва улардан чиқиш ҳуқуқини ўзида сақлаб қолиш. Ўзбекистон ташқи сиёсатининг асосий йўналишлари. Ўзбекистон Республикасининг Марказий Осиё мамлакатлари билан муносабатларининг устуворлиги. Трансчегаравий сув ресурсларидан фойдаланиш муаммолари ва уларнинг ечимлари. Минтақа давлатлари манфаатларини ҳисобга олиб халқаро ҳуқуқ меъёрлари асосида экологик муаммоларни ҳал этиш. Марказий Осиё минтақаси ички муаммоларни ташқи кучлар аралашувисиз бартараф этиш.

Ўзбекистон Республикасининг МДҲ давлатлари билан ҳамкорлиги. Сиёсий, иқтисодий, транспорт коммуникацион ва бошқа соҳалардаги икки томонлама ва кўп томонлама алоқалар. Ўзбекистоннинг МДҲ давлатлари билан teng ҳуқуқлилик, ўзаро манфаатлилик ҳамда ўзаро ҳурмат тамойиллари асосидаги икки томонлама муносабатларининг ривожланиши ва истиқболлари.

Ўзбекистон Республикасининг Россия Федерацияси билан муносабатлари. Икки томонлама муносабатларининг устувор йўналишлари.

Ўзбекистон ва Америка Қўшма Штатлари муносабатлари. Ўзбекистон ва АҚШ ўртасидаги стратегик шериклик декларацияси доирасидаги ўзаро муносабатларнинг ривожланиш динамикаси.

Ўзбекистон Республикасининг Европа Иттифоқининг ривожланган мамлакатлари (хусусан, Германия, Франция ва Буюк Британия) ҳамда Марказий ва Шарқий Европа давлатлари билан ҳамкорлигининг устувор йўналишлари.

Ўзбекистоннинг Осиё ва Тинч океани худуди мамлакатлари билан икки томонлама муносабатлари. Ўзбекистон Республикасининг Хитой Халқ Республикаси билан стратегик ҳамкорлиги ривожланишининг устувор йўналишлари. Ўзбекистоннинг Япония, Корея Республикаси, Малайзия ва Сингапур давлатлари билан ҳамкорлигининг истиқболлари.

Ўзбекистон Республикасининг халқаро ва минтақавий ташкилотлар доирасидаги ҳамкорлиги. Мамлакатнинг БМТ ва унинг ихтисослашган тузилмалари билан ҳамкорлиги. Ўзбекистоннинг Шанхай Ҳамкорлик Ташкилотидаги ўрни. Ўзбекистоннинг Европа Иттифоқи ва НАТО ташкилотлари билан ҳамкорлигининг устувор йўналишлари. Ўзбекистон Республикасининг Ислом конференцияси ташкилоти билан ҳамкорлиги.

Ўзбекистоннинг иқтисодий манфаатларини илгари суриш-элчиҳоналар фаолиятининг муҳим йўналиши. Халқаро туризмни ривожлантириш ва инвестицияларни мамлакатимизга жалб этишда элчиҳоналарнинг ўрни ва роли ҳамда масъулиятининг ошиши – давр талаби.

Халқаро ва миллий хавфсизликка таҳдидлар

XXI асрда жаҳон тараққиётининг ўзига хос хусусиятлари. Ўзбекистон Республикасида халқаро хавфсизлик муаммолари. Халқаро муносабатлардаги муаммолар ва минтақада асосий манфаатлар тўқнашуви билан бөглиқ таҳдидлар.

Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президентининг халқаро ва минтақавий хавфсизликни мустаҳкамлашдаги ташабbusлари. Марказий Осиёда ядрорий қуролдан холи ҳудуд яратиш.

Марказий Осиё минтақасидаги геосиёсий вазият ва хавфсизлик масалалари. Демократияни «экспорт» қилишнинг хавфли оқибатлари. Афғонистондан қўшни давлатларга наркотик моддаларнинг тарқалиши хавфи. Ўзбекистон Республикасининг наркотрафикка қарши кураш олиб бориш бўйича халқаро лойиҳалардаги иштироки. Одам савдоси. Куролларнинг ноқонунний айланиши. Терроризм ва экстремизм. Мафкуравий таҳдидлар. XXI асрга хос янги халқаро тартибот пойdevорининг шаклланиши: муаммо ва зиддиятлар.

Халқаро терроризм — уюшган жиноятчиликнинг ўзига хос қўриниши, унинг умумбашарий ва давлатлараро хавфсизликка таҳдида. «Халқаро наркобизнес» тушунчаси, унинг дунё ва давлатлар барқарорлигига энг хавфли таҳдид эканлиги. Ноқонунний қурол савдоси, унинг гайриинсоний моҳияти. Коррупция ва жиноятчиликка қарши курашда Ўзбекистон тажрибаси, унинг минтақавий ва миллий хавфсизликни таъминлашдаги аҳамияти. Маҳаллийчилик ва уруғ-аймокчилик манфаатлари асосида таркиб топган турли ноҳолис ҳамкорликнинг умумдавлат манфаатларига, барқарорлик ва хавфсизликка зидлиги, унинг заарли оқибатлари. Норасмий этник ва қабилавий уюшишнинг умумбашарий иллат эканлиги, уни бартараф этиш механизми ва йўллари. «Худудни англаш» гоясининг тарихий ва замонавий қўринишлари. Манфаатлар мувозанати ва кадрлар сиёсати. Манфаатларни рўёбга чиқаришнинг демократик механизмини янада такомиллаштириш зарурияти ва барқарорлик.

Ўзбекистонда кўп миллатлилик омили, унинг негизлари, бугуни ва истиқболи. Ўзбекистон Республикасида кўп миллатли маърифий давлатчилик тажрибаси ва Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги амалиёти. Миллийлик. Фашизм ва шовинизмнинг жаҳон барқарорлиги учун заарли жиҳатлари ва оқибатлари. Унга ёндашишда «Ўзбек модели»нинг аҳамияти. Ўзбекистонда Хотира ва қадрлаш кунининг миллий байрам сифатида нишонланиши. Этник ва миллатлараро можаролар манбалари ва сабаблари. Этник ва миллатлараро можароларнинг жаҳон тараққиётига, давлатлараро муносабатларга салбий таъсири. Этник ва миллийлик ўзаро манфаатлар уйғуналигини таъминлашга эришиш сиёсати.

Экологик муаммолар: сабаблар ва ечимлар

Экологик танглик. Унинг миллий ва глобал муаммога айланганлиги. Инсоният мавжудлиги барҳам топиши хавфининг вужудга келиши. «Табиат – инсон–жамият» мувозанатининг бузилиши. Мўътадил атроф-муҳит, унга эгалик ҳуқуқи. Бугунги кунда инсониятнинг табиатга муносабати ҳолатини баҳолаш. Марказий Осиёда экологик хавфнинг мавжудлиги, унинг сабаб ва оқибатлари. Экологик тангликда «аҳоли зичлиги» омили. Саноатнинг ривожланиши ва чиқиндилар муаммоси ҳамда унинг ечими. Орол муаммоси ва унинг ҳал этилиши истиқболлари. Орол муаммосининг ҳал этилишида халқаро ҳамкорлик. Марказий Осиё минтақасида сув ресурсларидан оқилона фойдаланишда ҳамкорлик масалалари. Марказий Осиё давлатларида йирик гидроиншоотлар курилиши ва уларнинг салбий оқибатлари.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг Ҳаракатлар стратегиясида Хавфсизлик, диний багрикенглик ва миллатлараро тотувликни таъминлаш ҳамда чукур ўйланган, ўзаро манфаатли ва амалий ташқи сиёsat соҳасидаги устувор йўналишлар бўйича илгари сурилаётган гоялар ҳамда уларнинг умумхалқ муҳокамасига қўйилиши.

Давлатчиликни ривожлантириш ва мудофаа кобилиятини мустаҳкамлаш

Ўзбекистонда янги миллий давлатчилик пойдеворининг яратилиш жараёни: негизлари, маданий-тарихий асослари, истиқболи. Мустақил давлат шаклланишининг ички ва ташқи шарт-шароитлари ва кафолатлари. Ўзбекистон шароитида барқарорлик кафолатлари. Бу йўлдаги мавжуд таҳдидларнинг олдини олиш шарт-шароитлари. Ўзбекистон Куролли Кучлари – мамлакат таянчи. Куролли Кучларни босқичма-босқич ислоҳ қилиш тадбирлари ва профессионал армиянинг аҳамияти. Муқобил ҳизмат масалалари. Ўзбекистон давлат бошқарувининг шакли, унда қадриятлар ва сиёсий маданиятнинг мақбул келиши – барқарорлик ва хавфсизлик кафолати.

Давлат – ижтимоий таракқиётни ташкил этувчи, миллий манфаатларни ҳимоя қилувчи асосий куч. Давлатимиз мустақиллигининг маърифий асослари ва миллий хавфсизликни мустаҳкамлаш йўлидаги амалий чора-тадбирлар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Куролли кучлари ташкил этилганининг 25 йиллиги муносабати билан Ватан ҳимоячилари билан учрашувидағи маърузасининг мазмун ва моҳияти ҳамда ундаги юрт тинчлиги гояси.

Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамияти билан интеграциялашуви

Ўзбекистоннинг ҳудудий, минтақавий ва глобал миқёсдаги сиёсати. Ўзбекистоннинг стратегик шериклари: Россия, АҚШ, Япония. Ўзбекистоннинг Марказий Осиё, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги, Ғарб ва Шарқ мамлакатлари билан ҳамкорлиги, Ўзбекистоннинг БМТ, ШХТ ва бошқа ҳалқаро ташкилотлар билан алоқалари.

Ҳалқаро хавфсизликни таъминлаш ишларида бетарафлик ва қўшилмасликнинг аҳамияти. Ўзбекистон Республикасининг ҳалқаро ҳамкорлик йўлидаги саъй-ҳаракатлари. Ўзбекистоннинг Марказий Осиёда минтақавий хавфсизликни таъминлаш борасидаги таклифлари.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиш бўйича ҳаракатлар стратегиясида хавфсизлик, диний багрикенглик ва миллатлараро тотувликни таъминлаш соҳасидаги устувор йўналишлар. Чуқур ўйланган, ўзаро манфаатли ва амалий ташқи сиёsat соҳасидаги устувор йўналишлар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 2017 йил 19 сентябрдаги 72-сессиясидаги нутқида Ҳаракатлар стратегиясининг мазмун-моҳияти Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Барқарор ривожланиш мақсадлари билан тўла ҳамоҳанглигининг асосланиши. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг ҳалқаро ва минтақавий хавфсизликни мустаҳкамлашдаги ташаббуслари. Марказий Осиёда ядроий қуролдан холи ҳудуд яратиш. Шавкат Мирзиёевнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг сессиясидаги нутқида дунёда терроризм таҳдидлари, айниқса, сўнгги йилларда кучайиб бораётганлиги ва и уларга қарши, асосан, куч ишлатиш йўли билан курашиш усули ўзини оқламаётганлиги. Ҳалқаро терроризм ва экстремизмнинг илдизини ташкил этувчи омиллар ва уларга қарши кураш йўллари ҳақидаги таклифларининг аҳамияти.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

I. Раҳбарий адабиётлар

1. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. -Т.: Ўзбекистон, 2016. – 56 б.
2. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак. - Т.:Ўзбекистон, 2017. – 56 б.
3. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. 1-жилд. Тошкент. «Ўзбекистон» НМИУ, 2017. – Б. 427 – 428.
4. Мирзиёев Ш.М. Буюқ келажагимизни мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга қурамиз. -Т.: Ўзбекистон, 2017. - 488 б.
5. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясидаги нутқи. (Нью-Йорк шаҳри, 2017 йил 19 сентябрь).
6. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганинг 24 йиллигига багишланган тантанали маросимдаги маъруза. 2016 йил 7 декабрь / Ш.М.Мирзиёев – Тошкент: “Ўзбекистон” НМИУ, 2017. – 48 б.
7. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Ўзбекистон, 2017..-104 б.
8. Мирзиёев Ш.М. Билимли авлод – буюқ келажакнинг, тадбиркор халқ – фаровон ҳаётнинг, дўстона ҳамкорлик эса тараққиётнинг кафолатидир // Халқ сўзи, 2018 йил 8 декабрь.
9. “Миллий армиямиз – тинч, осуда ва фаровон ҳаётимизнинг мустаҳкам кафолати” Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Куролли кучлари ташкил этилганинг 25 йиллиги муносабати билан Ватан ҳимоячилари билан учрашувидаги нутқи (2017 йил 13 январь).
10. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилингандигининг 25 йиллигига багишланган тантанали маросимдаги “Конституция – эркин ва фаровон ҳаётимиз, мамлакатимизни янада тараққий эттиришнинг мустаҳкам пойдеворидир” номли маъруzasи. Prezident.uz Ўзбекистон Республикаси Президентининг расмий веб-сайти.
11. Мирзиёев Ш.М. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси.–Тошкент: “Ўзбекистон” НМИУ, 2019.–64 б.
12. Мирзиёев Ш.М. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир.– Тошкент: “Ўзбекистон” НМИУ, 2018.– 508 б.

13. Мирзиёев Ш.М. Билимли авлод – буюк келажакнинг, тадбиркор ҳалқ – фаровон ҳаётнинг, дўстона ҳамкорлик эса тараққиётнинг кафолатидир.– Тошкент: “Ўзбекистон” НМИУ, 2018.–64 б.
14. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йил 22 декабрь куни Олий Мажлисга тақдим этган Мурожаатномаси // Халқ сўзи. 2017 йил 23 декабрь №258 (6952).
15. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси – Тошкент: 2019. – 47-б.
16. Мирзиёев Ш.М. Конституция ва қонун устуворлиги – хукуқий демократик давлат ва фуқаролик жамиятининг энг муҳим мезонидир. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганинг 27 йиллигига багишланган тантанали маросимдаги маъруза // Халқ сўзи, 2019 йил 8 декабрь.
17. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигига 30 июнь куни одил судловни таъминлаш ва коррупцияга қарши курашиш борасидаги вазифалар муҳокамасига багишлиланган видеоселектор йигилиши // Янги Ўзбекистон, 2020 йил 1 июль.
18. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигига 2020 йил 17 август куни хорижда меҳнат қилаётган фуқароларга муносиб шартшароитлар яратиш ва улар билан тизимли ишлаш юзасидан видеоселектор йигилиши // Халқ сўзи, 2020 йил 18 август.
19. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т.: Маънавият, 2008.
20. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқизози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишининг йўллари ва чоралари. –Т.: Ўзбекистон, 2009.
21. Каримов И.А. Мамлакатимизда демократик ислоҳотларни янада чукурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси.– Т.: Ўзбекистон, 2010.

II. Норматив-хукуқий хужжатлар

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. –Т.: Ўзбекистон, 2020.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракаглар стратегияси” тўғрисидаги ПФ-4947 – сонли фармони // Ўзбекистон республикаси қонун хужжатлари тўплами 2017 йил, 6-сон.
3. Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 20 апрель 2017 йилдаги 18 (778) – сонли қарори. – Т.: Ўзбекистон, 2017.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги ПФ-4947-сонли Фармони.
5. 2017 - 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг «Халқ билан мuloқot ва инсон манфаатлари йили»да амалга оширишга оид Давлат

дастури // Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли Фармонига 8-илова.

6. 2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини «Фаол тадбиркорлик, инновацион гоялар ва технологияларни кўллаб-куватлаш йили»да амалга оширишга оид Давлат дастури // Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 22 январдаги ПФ-5308-сонли Фармонига илова.
7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 06.05.2017 й. ПҚ-2960-сонли «Аҳоли бандлигини таъминлаш бўйича олиб борилаётган ишлар натижадорлиги ва самарадорлигини оширишда маҳаллий ижро ҳокимияти ва иқтисодий комплекснинг ҳудудий органлари раҳбарларининг шахсий масъулиятини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Қарори // <http://nrm.uz>
8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 8 сентябрдаги «Ўзбекистон Республикасида Маъмурий ислоҳотлар концепциясини тасдиқлаш тўғрисида»ги ПФ-5185-сонли Фармони // www.lex.uz.
9. «Қорақалпогистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳрининг туманлар ва шаҳарларини комплекс ижтимоий-иктисодий ривожлантириш бўйича ҳудуд раҳбарлари фаолиятини баҳолаш тизими тўғрисида»ги Низомга 1-илова // Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 8 декабрдаги 973-сонли қарори.
10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 21 октябрдаги “2017–2021 йилларда қишлоқ жойларда янгилangan намунавий лойиҳалар бўйича арzon уй-жойлар куриш дастури тўғрисида”ги қарори.
11. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 5 октябрдаги “Тадбиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъминлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик мухитини сифат жиҳатидан яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони.
12. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 26 октябрдаги “Эркин иқтисодий зоналар фаолиятини фаоллаштириш ва кенгайтиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони.
13. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 31 октябрдаги “Аҳолини дори-дармон воситалари ва тиббиёт буюмлари билан таъминлашни янада яхшилашга доир чора-тадбирлар тўғрисида”ги Қарори.
14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 21 октябрдаги “Суд-хуқуқ тизимини янада ислоҳ қилиш, фуқароларнинг хуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилиш кафолатларини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони.
15. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 2 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг туризм соҳасини ривожлантиришни таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони.
16. “Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз” Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига киришиш тантанали маросимига

- багишланган Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги нутқи, 2016 йил 14 декабрь.
- 17.Ўзбекистон Республикасининг “Кексалар, ногиронлар ва ахолининг бошқа ижтимоий эҳтиёжининг тоифалари учун ижтимоий хизматлар тўғрисида”ги Конуни (2016 йил 26 декабрь).
- 18.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари билан ишлаш тизимини тубдан такомиллаштиришга доир чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони (2016 йил 28 декабрь).
- 19.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон фахрийларини ижтимоий қўллаб-куватлаш “Нуроний” жамғармасининг фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони (2016 йил 28 декабрь).
- 20.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2017-2021 йилларда мактабгача таълим тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори (2016 йил 29 декабрь).
- 21.Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги Фармони. Ушбу Фармон «Халқ сўзи» газетасининг 2017 йил 8 февралдаги 28 (6722)-сонида эълон қилинган.
- 22.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академиясининг ҳақиқий аъзолари ҳамда собиқ Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги фанлари академиясининг ҳақиқий аъзолари ва муҳбир аъзолари фаолиятини янада рагбатлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2017 йил 29 декабрдаги ПФ-5292-сон Фармони.
- 23.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Тўқимачилик ва тикув-трикотаж саноатини жадал ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги 2017 йил 14 декабрдаги ПФ-5285-сон Фармони.
- 24.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг молиявий эркинлигини ошириш, маҳаллий бюджетларга тушумларнинг тўлиқлигини таъминлаш бўйича солик ва молия органлари жавобгарлигини кучайтиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 2017 йил 13 декабрдаги ПФ-5283-сон Фармони.
- 25.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Жисмоний шахслар томонидан нақд хорижий валютани олиб кириш ва олиб чиқиб кетиш тартибини янада соддалаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2017 йил 6 декабрдаги ПФ-5276-сон Фармони.
- 26.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Суд-тергов фаолиятида фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари кафолатларини кучайтириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 2017 йил 30 ноябрдаги ПФ-5268-сон Фармони
- 27.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларининг ҳуқуqlари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, қишлоқ хўжалиги экин майдонларидан самарали фойдаланиш

- тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2017 йил 9 октябрдаги ПФ-5199-сон Фармони.
- 28.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Мактабгача таълим тизими бошқарувини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2017 йил 30 сентябрдаги ПФ-5198-сон Фармони.
- 29.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Валюта сиёсатини либераллаштириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида”ги 2017 йил 2 сентябрдаги ПФ-5177-сон Фармони.
- 30.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Президенти хузуридаги Давлат бошқаруви академиясида бошқарув кадрларини тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишнинг самарали тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги 2017 йил 8 августдаги ПФ-5139-сон Фармони .
- 31.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Солик маъмуриятчилигини тубдан такомиллаштириш, соликлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг йифилувчанлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2017 йил 18 июлдаги ПФ-5116-сон Фармони.
- 32.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ёшларга оид давлат сиёсати самарадорлигини ошириш ва Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи фаолиятини қўллаб-куватлаш тўғрисида”ги 2017 йил 5 июлдаги ПФ-5106-сон Фармони.
- 33.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси туризм салоҳиятини ривожлантириш учун қулай шароитлар яратиш бўйича қўшимча ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида”ги 2018 йил 3 февралдаги ПФ-5326-сон Фармони.
- 34.Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 2 февралдаги “Хотин-қизларни қўллаб-куватлаш ва оила институтини мустаҳкамлаш соҳасидаги фаолиятни тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5325-сон Фармони.
- 35.Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 1 июлдаги “Ўзбекистон Республикасининг Ҳисоб палатаси тўғрисида” ўРҚ-546-сон Конуни. Конун хужжатлари маълумотлари миллий базаси, 02.07.2019 й., 03/19/546/3359-сон.
- 36.Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 10 майдаги «Давлат-хусусий шериклик тўғрисида” ўРҚ-537-сон Конуни. Конун хужжатлари маълумотлари миллий базаси, 11.05.2019 й., 03/19/537/3113-сон.
- 37.Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 20 марта «Мамлакатда ишбилармонлик муҳитини яхшилаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар қабул қилинганлиги муносабати билан ўзбекистон республикасининг айrim қонун хужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида» ўРҚ-531-сон Конуни. Конун хужжатлари маълумотлари миллий базаси, 21.03.2019 й., 03/19/531/2799-сон.

38. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 26 сентябрдаги “Ўзбекистон Республикасининг солиқ сиёсатини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ПФ-5837-сон Фармони
39. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 27 июлдаги “Солиқ ва божхона имтиёzlари берилишини янада тартибга солиш чора-тадбирлари тўғрисида” ПФ-5755-сон Фармони
40. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 21 майдаги “Меҳнатга ҳақ тўлаш, пенсиялар ва бопкә тўловлар миқдорларини аниқлаш тартибини такомиллаштириш тўғрисида” ПФ-5723-сон Фармони
41. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 17 январдаги “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини «Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили»да амалга оширишга оид Давлат дастури тўғрисида” ПФ-5635-сон Фармони.
42. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 10 январдаги “Иқтисодий ривожланиш соҳасида давлат сиёсатини амалга ошириш тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ПФ-5621-сон Фармони
43. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 2 августдаги “Ўзбекистон Республикасининг сугурта бозорини ислоҳ қилиш ва унинг жадал ривожланишини таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида” ПҚ-4412-сон Қарори
44. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 24 майдаги “Экспорт фаолиятини молиялаштириш ва сугурта ҳимояси механизmlарини кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида” ПҚ-4337-сон Қарори
45. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 2 апрелдаги “Ўзбекистон Республикасининг илк суверен халқаро облигацияларини жойлаштиришдан тушган маблаглардан самарали фойдаланиш тўғрисида” ПҚ-4258-сон Қарори
46. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 26 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2019 йилги асосий макроиктисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-4086-сон Қарори.
47. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 11 июндаги “Аҳолининг ижтимоий заиф қатлами бандлигини таъминлашни рагбатлантиришнинг ташкилий чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-3782-сон Қарори
48. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 31 мартдаги “Имтиёzlар ва преференциялар бериш тартибини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-3756-сон Қарори
49. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Умумий ўрта, ўрта маҳсус ва қасб-хунар таълими тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Илм-фан ютуқлари – тараққиётнинг муҳим омили” (Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2016 йил 30

- декабрда мамлакатимиз етакчи илм-фан намояндалари билан учрашувидаги нутқи).
- 50.Ўзбекистон Республикасининг “Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида” ги Қонуни(2017 йил 3 январь).
- 51.Ўзбекистон Республикасининг “Маъмурий” қамоқни ўташ тартиби тўғрисида” ги Қонуни(2017 йил 9 январь).
- 52.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ахолига транспорт хизмати кўрсатиш ҳамда шаҳарлар ва қишлоқларга автобусларда йўловчилар ташиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги Қарори (2017 йил 10 январь).
- 53.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Китоб маҳсулотларини чоп этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғибот қилиш бўйича комиссия тузиш тўғрисида” ги Фармойиши(2017 йил 12 январь).

Имтиҳон топшириш тартиби:

Махсус имтиҳон саволлари қуйидаги йўналишда тузилади:

Биринчи савол — имтиҳон топширувчи фаолият кўрсатаётган соҳада Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг мазмун-моҳияти бўйича;

Иккинчи савол — Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси ва методологиясига имтиҳон топширувчи олиб бораётган илмий изланишлар ёки қасбий фаолиятининг мувофиқлиги бўйича;

Учинчи савол — махсус фан дастури бўйича эркин савол.

Махсус имтиҳон натижаси имтиҳонда иштирок этажтан комиссия аъзоларининг учдан икки қисмининг овози билан «ўтди» ёки «ўтмади» тарзида баҳоланади. Овоз бериш очик ва ошкора амалга оширилади.